

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 17 maj 2006

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om extrensport på idrottsforum.org

För många är väl klättring (eller "bergsbestigning", som man sa förr) förknippat med George Mallory och Sir Edmund Hillary. Men de associationerna är hopplöst föråldrade. Tänk istället filmer som *Cliffhanger* eller moderna svenska kändisar på området, som Göran Kropp. Klättring räknas numera till äventyrssporterna, eller extrensporterna, och har en hipfaktor i höjd med Mount Everest. Men det äventyrsromantiska skimret får inte dölja att det också är en högrisksport som är oerhört svår att utöva, och där stor skicklighet inte är en garanti mot fatala olyckor – vilket Göran Kropps öde visar. En första teoretisk introduktion till klättrandet erbjuds i *Innføring i klättring* av den norske klättringsveteranen Stein Tronstad. Åke Nilsén, som själv forskar om högrisksporter, uppskattar betoningen på säkerhetsaspekterna i boken, och utfärdar dessutom själv en varning: *Don't do this on your own*, och inte tillsammans med vem som helst!

Försiktig introduktion till klättring

Åke Nilsén

Högskolan i Halmstad

*Stein Tronstad***Innføring i klättring**

319 sidor, inb.

Oslo: Akilles 2005

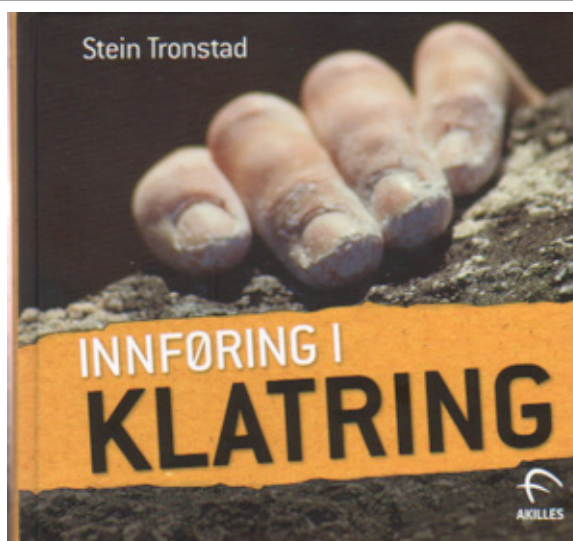
ISBN 82-7286-163-1

En handbok, inte i vetenskaplig metod som är det vanligaste i vår akademiska värld, utan i klättring, hamnade på mitt skrivbord och uppfordrade mig att börja läsa. Handböcker generellt är en populär genre eftersom de uppmanar, om inte till en praktik direkt, så i alla fall till att drömma sig bort och identifiera sig för en liten stund med en praktisk aktivitet utan att behöva "städa upp" efteråt. Hur många kokböcker står inte oprövade men vältummade i våra kökshyllor därhemma?

Författarna har givetvis oftast en annan ambition,

nämligen att förmedla sin kunskap pedagogiskt och därigenom stimulera till egen aktivitet. Det finns i och för sig olika slags aktiviteter som är mer eller mindre riskfyllda för utövaren. En varning, *Don't try this at home!* borde kanske medfölja de värsta exemplen. En variant på denna varning borde medfölja den klättringshandbok som följande recension skall handla om: *Don't try this on your own!*

Klättring är en riskaktivitet – själva kärnan i aktiviteten handlar om att utmana tyngdlagen. Den säkerhetskultur som skapats kring aktiviteten syftar inte till att undanröja denna omständighet utan att minimera följderna av misstag i utövandet. Därför domineras paradoxalt nog klättringsböcker nästan helt av en förmedling av säkerhetsaspekter och inte av själva klättrandet i sig, och så även den norska handboken *Innføring i klättring* av Stein Tronstad. Boken är rikt illustrerad med pedagogiska fotosekvenser och teckningar kring handhavandet av utrustning och situationer. Den är skriven på norska vilket kan skapa lite förvirring för svenska läsare kring vissa benämningar och uttryck. Formatet är något mindre än standard (och definitivt mindre än det ofta förekommande "coffee table"-formatet som annars är vanligt i genren) med en tydlig avsikt att få plats i ryggsäcken på klätterturen. Den kan säkert komma till nytta i olika sammanhang, men jag rekommenderar alla blivande klättrare att gå en kurs först, vilket är bokens främsta syfte: att vara en kursbok. Klättring är en utpräglad erfarenhetsaktivitet med en avgrundslik (i bokstavig mening) skillnad mellan teori och praktik. Det är inte möjligt och direkt livsfarligt att

försöka lära sig klättring och säkerhetspraktiken själv via handböcker. Det är nödvändigt med ett överfört lärande från en auktoritet i fält, annars kan konsekvenserna bli fatala.

Denna omständighet gäller alla riskaktiviteter eller skävturssporter. Vid mina fältstudier av sportdykning och klättring där jag på nära håll (dock utan att själv delta) har följt nybörjarkurser kunde jag skönja en viss nedvärdering av teorimomenten. Jag citerar ur min fältdagbok: ”Jag pratar lite mer med instruktören medan de andra gör ett prov, och får bättre kontakt. Hennes vimsighet och brist på struktur under lektionen inser jag alltmer grundas på en hög position inom dykfamiljen som instruktör. Hierarkin är strikt, och hög position ger självförtroende i sammanhang där teori är en sak, men praktik något fullständigt annat.” (ÅN 20050531). Om eleverna tvivlade på hennes kunskaper i lektionssalen det minsta, så var tvivlet garanterat bortblåst när de väl var i bassängen, inför det första dyket.

Rekommendationen att inte prova på klättring själv bygger på en annan omständighet som gäller för de flesta äventyrssporter: beroendet av en parkamrat i utövandet. Men rekommendationen kan modifieras till: ”Don’t do this with just anybody!” Att parkamraten måste vara pålitlig är A och O. De allra flesta olyckor och olyckstillbud har den mänskliga faktorn som orsak, inte utrustningen i sig. Därför är den egna säkerheten beroende av den andres kompetens, både i att finnas till hands om man själv gör fel, och att inte själv ställa till det.

Säkerhetskulturen står i centrum för boken och endast omkring 10 % av sidantalet (totalt 319 sidor) handlar om rörelseteknik. Råd kring rörelseteknik motiveras utifrån fysiologiska motiv, men en estetisk dimension kan här skönjas. Det gäller att klättra rent och snyggt, dvs armbågar och knän är mindre önskade hjälpmedel. Stilen har en betydelse, vilket anknyter till brädkulturens estetiska grunder. Råd och tips för själva klättrandet överförs annars gärna under utövandet. Klättermiljön är ur denna aspekt en tämligen generös kultur, men under vissa förutsättningar. Auktoriteter måste respekteras och nybörjarna bör inta en ganska låg profil inledningsvis. Att som nybörjare vara alltför påstridig, kaxig och självsäker, dvs att göra anspråk på en annan position i hierarkin än den tilldelade, leder ofelbart till misstänksamhet från omgivningen – man betraktas som en säkerhetsrisk. En social uteslutning kan bli följden, vilket i praktiken innebär att man måste överge aktiviteten.

Som handbok i klättring kan boken varmt rekommenderas, men använd en stol eller stege när ni nästa gång antrar bokhyllans översta hylla.

© Åke Nilén 2006

 Köp boken från Akademika.no

 Kjøp boken fra Akademika.no

 Køb bogen fra Akademika.no